

Vystoupení Spojeného království z EU a jeho dopady na zaměstnání britských občanů v ČR a sociální zabezpečení osob migrujících mezi ČR a UK

V dubnu tohoto roku se dohodla EU se Spojeným královstvím (dále jen „UK“) na odkladu vystoupení z EU, a to až do konce října 2019. Bez ohledu na to, zda britský parlament bude či nebude ratifikovat Výstupovou dohodu (tj. dohody o podmínkách vystoupení UK z EU), pro případ tzv. tvrdého brexitu (tj. bez dohody) je ČR připravena zachovat práva dotčených občanů ČR a UK. Konkrétně, dočasně zajistí, aby občané UK mohli setrvat na území ČR a pokračovat ve výkonu zaměstnání. Stejně tak i občané ČR se nemusí obávat ztráty nároků v oblasti sociálního zabezpečení z důvodu předchozího působení v UK.

S ohledem na stále nejistý způsob opuštění EU ze strany UK a pro hladké zajištění zachování práv dotčených osob se doporučuje určitá předběžná součinnost z jejich strany, konkrétně:

- **Občané UK se vystoupením své země z EU stanou tzv. občany třetích zemí. Doporučuje se proto těm, kteří budou splňovat podmínky pro získání trvalého pobytu v ČR, aby si o něj požádali. Získáním trvalého pobytu v ČR získají občané UK srovnatelné postavení s občany ČR, konkrétně co se týče postavení na trhu práce a v oblasti sociálních nároků rezidenční povahy.**
- **Občané třetích zemí, v tomto případě tedy UK, kteří se pohybují v rámci EU, mohou za stanovených podmínek profitovat z ochrany stanovené evropskými předpisy o ochraně sociálních nároků migrujících osob (Nařízení EP a Rady 1231/2010). Pokud občané UK pobývající v ČR po vystoupení UK z EU budou mít vazbu ještě na další členský stát EU (dříve tam pracovali, bydlí tam jejich rodinní příslušníci apod.) je nutné, aby o tom při řešení svých sociálních nároků (řešení účasti na pojištění, případně při žádostech o dávky) informovali příslušnou českou instituci, aby tuto skutečnost mohla ve svém rozhodování zohlednit.**

Blíže k jednotlivým scénářům vystoupení UK z EU:

A. Situace v případě schválení Výstupové dohody

V období bezprostředně po 31. 10. 2019 nedojde k žádným změnám. Dohoda zakotvuje přechodné období **do konce roku 2020**, po které se v přístupu na pracovní trh a sociálním zabezpečení bude postupovat ve vztazích s UK stejně, jako by UK stále bylo v EU.

Občané UK, kteří po tomto datu, tedy od 1. 1. 2021, začnou pracovat v ČR, budou muset mít k výkonu zaměstnání pracovní oprávnění stejně jako občané jiných třetích zemí.

Co se týče sociálního zabezpečení, od 1. 1. 2021 budou nadále chráněny pouze nároky související s dobou, kdy bylo UK členem EU. Jinými slovy osoby, které byly před brexitem v přeshraniční situaci, budou dále požívat ochrany svých práv podle Výstupové dohody, naopak nové případy a žádosti o dávky po 31. 12. 2020 se budou řídit již pouze vnitrostátními předpisy ČR. V tomto přechodném období by měla být sjednána smlouva o budoucím vztahu mezi EU a UK, která by měla taktéž obsahovat ochranu sociálních nároků. Nicméně nyní nelze spekulovat o obsahu takové smlouvy.

B. Situace v případě vystoupení UK bez dohody

Přístup občanů a rodinných příslušníků občanů UK na trh práce

Občané UK a rodinní příslušníci občanů UK, jejichž výkon práce v základním pracovněprávním vztahu podle zákoníku práce započal nejpozději ke dni bezprostředně předcházejícímu dni nabytí účinnosti **zákona č. 74/2019 Sb. o úpravě některých vztahů v souvislosti s vystoupením Spojeného království Velké Británie a Severního Irska z Evropské unie** (tj. dni vystoupení UK z EU), budou mít do konce roku 2020 možnost pokračovat ve výkonu zaměstnání v ČR, bez jakéhokoliv pracovního oprávnění. Nejpozději do 31. 12. 2020, budou mít i tito povinnost vyřídit si příslušné pracovní oprávnění (zaměstnanecká karta, modrá karta, karta vnitropodnikově převedeného zaměstnance, povolení k zaměstnání), pokud budou mít zájem v ČR pracovat po 31. 12. 2020.

Na občany UK a rodinné příslušníky občanů UK, kteří budou mít zájem začít **pracovat ČR až po brexitu**, se bude plně vztahovat zákon o zaměstnanosti, tzn., že **tito budou muset pro legální výkon práce na území ČR získat některý z typů pracovního oprávnění** (zaměstnanecká karta, modrá karta, karta vnitropodnikově převedeného zaměstnance, povolení k zaměstnání). Volný přístup na trh práce budou mít pouze ti, kteří spadají do některé z kategorií cizinců uvedených v § 98 a 98a zákona o zaměstnanosti (např. cizinci s trvalým pobytem).

Povolení k zaměstnání vydává Úřad práce ČR, vydávání ostatních typů oprávnění je v gesci Ministerstva vnitra.

Informace k postupu cizince při získání pracovního oprávnění na území ČR:
http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zz_zamest_cizincu/zz_zamest_ciz

<https://www.mvcr.cz/clanek/sluzby-pro-verejnost-informace-pro-cizince-informace-pro-cizince.aspx>

Zachování nároků v oblasti sociálního zabezpečení

S ohledem na to, že v současné době není zcela zřejmé, jak bude probíhat komunikace s orgány Spojeného království při posuzování nároků na jednotlivé dávky z českého sociálního systému, doporučujeme uschovat si veškeré doklady o tamních zaměstnáních, zejména přehledy dob pojištění vydané tamními institucemi, pokud je vystavují, nebo jiné podobné doklady (např. dokument PD U1, který obsahuje údaje o dobách pojištění a vystavuje se pro účely dávek v nezaměstnanosti).

1. **Zdravotní pojištění** Je v působnosti ministerstva zdravotnictví – informace k brexitu
http://www.mzcr.cz/Unie/obsah/brexit_3919_8.html

2. **Nemocenské pojištění**

Pro osoby účastné nemocenského pojištění v ČR, které mají britskou státní příslušnost či jinou vazbu na UK, se okamžikem vystoupení nic zásadního nezmění; jejich účast na nemocenském a důchodovém pojištění a případné nároky z těchto pojištění budou za splnění podmínek stanovených zákonem nadále pokračovat.

Pro nároky na dávky nemocenského pojištění bude u pojištěnců, kteří před 31. 10. 2019 získali určitou dobu pojištění ve Spojeném království, budou české instituce v případě potřeby zohledňovat doby získané v UK (prakticky to připadá v úvahu pouze u osob žádajících o peněžitou pomoc v mateřství).

Příklad:

Pojištěnka pracovala od 1. 1. 2015 do 30. 4. 2019 ve Velké Británii, následně se vrátila do ČR, kde od 1. 5. 2019 začala pracovat, otěhotněla a k 1. 1. 2020 bude nastupovat na peněžitou pomoc v mateřství. Doba nemocenského pojištění získaná v ČR v posledních 2 letech dosahuje pouze 245 dnů, což samo o sobě nedostačuje k získání nároku na tuto dávku. Česká instituce vezme proto v úvahu doby zaměstnání/pojištění ve Velké Británii v posledních dvou letech, nicméně pouze ty, které byly získány do vystoupení Velké Británie z EU.

Rozhodné období, v němž se doba pojištění zjišťuje, trvá od 1. 1. 2018 do 1.1.2020.

Doba v Británii, která je pro nárok započitatelná, trvá, od 1. 1. 2018 do 30. 4. 2019, tzn. 485 dnů. 485 dnů (doba v UK) + 245 dnů (česká doba) přesahuje zákonem požadovaných 270 dnů a nárok na peněžitou pomoc v mateřství proto v ČR vznikne.

3. Důchodové pojištění

Pro osoby účastné důchodového pojištění v ČR, které mají britskou státní příslušnost či jinou vazbu na UK, se okamžikem vystoupení nic zásadního nezmění; jejich účast na důchodovém pojištění bude za splnění podmínek dle zákona pokračovat. S ohledem na to, že dle zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení jsou dávky důchodového pojištění poskytovány i do ciziny, bude ČR nadále vyplácet důchody do Spojeného království.

Pro účely posouzení nároku na české dávky důchodového pojištění z ČR se budou u pojištěnců, kteří před 31. 10. 2019 získali určitou dobu pojištění ve Spojeném království, zohledňovat i tyto doby získané v UK. Takto se bude postupovat i u žádostí podaných po tomto datu.

Příklad:

Občan ČR pracoval v ČR v letech 1976-2004, následovala práce v UK od 2004 do 2019, poté odpracuje 1 rok v ČR. Pro posouzení nároku přihlédne česká instituce k době jeho důchodového pojištění ve Velké Británii – 15 let, sečte ji s českou dobou pojištění - celkem jde o 44 let, což přesahuje minimální dobu pojištění potřebnou pro nárok na důchod podle českých právních předpisů. Následně česká instituce vypočte český důchod, který odpovídá 29 letům pojištění získaných podle českých právních předpisů. Věříme, že Velká Británie provede s ohledem na reciprocitu stejný postup, v současné době to nelze s jistotou potvrdit.

4. Dávky v nezaměstnanosti

Pro účely posouzení nároku na českou podporu v nezaměstnanosti se budou u osob, které před 31. 10. 2019 získaly určitou dobu pojištění v UK, zohledňovat doby pojištění získané v UK.

Příklad:

Český občan pracoval v UK od roku 2010 do roku 2019, vrátil se do ČR, kde se od 1. 7. 2019 zaměstná, nicméně ke konci listopadu 2019 o práci přijde. Při posouzení nároku na českou podporu v nezaměstnanosti - podmínkou je 1 rok pojištění získaný výdělečnou činností v posledních 2 letech – vezme úřad práce v úvahu 5 měsíců doby pojištění získané posledním zaměstnáním v ČR (to samo o sobě nestačí), ale připočte k tomu také dobu pojištění před tím získanou zaměstnáním v UK a tím umožní uvedenou podmínku splnit.

5. Dávky státní sociální podpory

V případě, že byly ke dni 31. 10. 2019 poskytovány dávky SSP britskému občanovi (ať už na území ČR nebo mimo něj) nebo českému občanovi žijícímu ve Spojeném království, bude tento nárok zachován a výplata bude moci pokračovat i po brexitu.

Žádosti podané po tomto datu v případech, které zahrnují britský prvek, se budou posuzovat již pouze podle českých vnitrostátních předpisů, které pro získání nároku vyžadují splnění podmínky 365 pobytu na území státu s tím, že dávky se do ciziny nevyplácejí. U občanů UK žijících v ČR se pro splnění této podmínky započte doba bydlení v ČR před datem 31. 10. 2019, v případě potřeby se zohlední i doba bydlení v UK (pokud jde o osoby, které k datu vystoupení Spojeného království podléhaly právním předpisům ČR nebo jiného členského státu).

6. Příspěvek na péči

V případě, že byl ke dni 31. 10. 2019 poskytován příspěvek na péči britskému občanovi (ať už na území ČR nebo mimo něj) nebo českému občanovi žijícímu v UK, bude tento nárok zachován a výplata bude moci pokračovat i po brexitu. Žádosti občanů UK podané po tomto datu se budou posuzovat již pouze podle českých vnitrostátních předpisů, které pro získání nároku vyžadují splnění podmínky trvalého pobytu s tím, že se dávky nevyplácejí do ciziny.

7. Dávky hmotné nouze

Podmínkou vzniku nároku na tyto dávky je u občanů jiných států jejich trvalý pobyt na území ČR, specifický režim mají pouze občané EU. Proto u žádostí podaných po 31. 10. 2019 bude po občanech EU vyžadováno pro přístup k těmto dávkám prokázání splnění podmínky trvalého pobytu.